

Matematik

8

KAZANIM
ODAKLI **HBA**

Konu Anlatımı • Bol Alıştırma
Çözümlü Sorular

Yeni Nesil
Sorularla

 tudem®

Matematik

8

KAZANIM
ODAKLI **HBA**

Konu Anlatımı • Bol Alıştırma
Çözümlü Sorular

 tudem®

KAZANIM ODAKLI HBA 8.SINIF / MATEMATİK

©Tudem Eğitim Hiz. San. ve Tic. AŞ
1476/1 Sokak No: 10/51 Alsancak / Konak / İZMİR

YAZARLAR: Tudem Yazı Kurulu
DİZGİ VE GRAFİK: Tudem Grafik Ekibi

BASKI VE CİLT: Ertem Basım Yayın Dağıtım San. Tic. Ltd. Şti.
Eskişehir Yolu 40. km Başkent OSB 22. Cadde No: 6 Malıköy / ANKARA
0 312 284 18 14

ISBN: 978-605-285-166-1
YAYINEVİ SERTİFİKA NO: 45041
MATBAA SERTİFİKA NO: 16031

Tüm hakları saklıdır.
Bu yayının hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin önceden yazılı izni olmaksızın tekrar üretilemez, bir erişim sisteminde tutulamaz, herhangi bir biçimde elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt ya da diğer yollarla iletilemez.

Sevgili öğrenci,

Birçoğunuz için matematik dersinin formüller yığını anlamına geldiğini ve sıkıcı olduğunu biliyoruz. Oysaki matematik, özünde yaşamı kolaylaştırmayı ve pratik düşünce geliştirmeyi amaçlar. Hayatımızın her yerinde matematiğin yapı taşlarından izler vardır. Kısacası matematikle içi içe yaşarız.

Sizler için matematiği öğrenmeyi daha zevkli hâle getirecek ünitelere göre düzenlenmiş eğlenceli ve öğretici bir kitap hazırladık. Bu kitapta yenilenen öğretim programı değişiklikleri gereği sayılar ve işlemler, cebir, geometri ve ölçme, veri işleme, olasılık öğrenme alanlarını ele aldık.

Her ünitenin içinde kazanımlarla ilgili;

- özet konu anlatımı,
- öğretici alıştırmalar
- çözümlü sorular
- kazanım pekiştirme testleri
- ünite sonunda kavrama testleri yer almaktadır.

Başarılarınızın artarak devam etmesi dileğiyle...

Yazı Kurulu

Kazanım Odaklı

: Hepsi 1 Arada

Kısa Bilgi Alanları

Değişen tasarımı daha kolay akılda kalan özet bilgi alanlarından oluştu.

Bol Alıştırma

Bireysel ve pekiştirici alışırmalar, kazanımların yerleşmesine daha fazla katkı sağlıyor.

Kazanım Odaklı

Kısa bilgi, alıştıırma ve soru alanları kazanımlara göre düzenlendi.

Örnek Çözümler

Alıştırmalarda örnek çözümlere yer verildi.

Testler

Testler konulara göre düzenlendi.

1 - Sayılar ve İşlemler

ÇARPANLAR VE KATLAR

Pozitif Tam Sayıların Çarpanları	8
En Büyük Ortak Bölen	9
En Küçük Ortak Kat	10
Aralarında Asal Sayılar	11
Alıştırma: Asal Çarpanlar	12
Alıştırma: EBOB - EKOK	13
Alıştırma: EBOB - EKOK Problemleri	14
Alıştırma: Aralarında Asallar	16
Kazanım Pekiştirme Testi-1	17
Kazanım Pekiştirme Testi-2	18

ÜSLÜ İFADELER

Tam Sayıların Kuvvetleri	19
Üslü İfadelerin Özellikleri	20
Üslü İfadelerle İşlemler	20
Ondalık Gösterimleri 10'un Kuvvetleriyle Çözümleme	21
Çok Büyük Sayılar	21
Çok Küçük Sayılar	22
Bilimsel Gösterim	22
Alıştırma: Pozitif ve Negatif Kuvvetler	23
Alıştırma: Üslü İşlemler	24
Alıştırma: Satrançtaki Pullar	25
Alıştırma: Ondalık Gösterimler	26
Alıştırma: Çok Büyük ve Çok Küçük Sayılar	27
Kazanım Pekiştirme Testi-1	28
Kazanım Pekiştirme Testi-2	29
Kazanım Pekiştirme Testi-3	30
Kazanım Pekiştirme Testi-4	31
Kavrama Testi-1	32
Kavrama Testi-2	36

2 - Sayılar ve İşlemler - Veri İşleme

KAREKÖKLÜ İFADELER

Tam Kare Sayılar	40
Tam Kare Sayılardan Kareköke	40
Kareköklü Bir İfadeyi $a\sqrt{b}$ Şeklinde Yazma	41
$a\sqrt{b}$ Şeklindeki İfadede Katsayıyı Kök İçine Alma	41
Kareköklü İfadelerle Çarpma ve Bölme İşlemleri	42
Kareköklü İfadelerle Toplama ve Çıkarma İşlemi	43
Gerçek Sayılar	46
Alıştırma: Hangisi Tam Kare?	47
Alıştırma: Karekökler	48

Alıştırma: İşaretleyelim	49
Alıştırma: $a\sqrt{b}$ Şeklindeki İfadeler	50
Alıştırma: Çarpalım, Bölelim	51
Alıştırma: Toplayalım, Çıkaralım	52
Alıştırma: Seçelim	53
Alıştırma: Ondalık İşlem Yapalım	54
Alıştırma: Gerçek Sayılar	55
Alıştırma: İşlem Yapalım	56
Kazanım Pekiştirme Testi-1	58
Kazanım Pekiştirme Testi-2	59
Kazanım Pekiştirme Testi-3	60
Kazanım Pekiştirme Testi-4	61
Kazanım Pekiştirme Testi-5	62
Kazanım Pekiştirme Testi-6	63

VERİ ANALİZİ

Grafikleri Yorumlama	64
Araştırma Sorularına İlişkin Uygun Grafikler	65
Alıştırma: Yorumlayalım	67
Alıştırma: En Uygun Grafik	68
Kazanım Pekiştirme Testi	69
Kavrama Testi-1	70
Kavrama Testi-2	73

3 - Olasılık - Cebir

BASİT OLAYLARIN OLMA OLASILIĞI

Olası Durumları Belirleme	78
Alıştırma: Olası Durumlar - Daha Fazla, Eşit, Daha Az	81
Alıştırma: Olasılık Değeri	82
Alıştırma: Olasılık Bulalım	83
Alıştırma: Top Çekilişi	84
Alıştırma: Dartağıdaki Sayılar	85
Kazanım Pekiştirme Testi	86

CEBİRSEL İFADELER VE ÖZDEŞLİKLER

Cebirsel İfadelerle Çarpma İşlemi	88
Özdeşlikler	90
Çarpanlara Ayırma	93
Alıştırma: Çarpalım	94
Alıştırma: Dağıtarak Çarpalım	95
Alıştırma: Modellemeler	96
Alıştırma: Özdeşlikler	97
Alıştırma: Çarpanlara Ayırma	98
Kazanım Pekiştirme Testi-1	99
Kazanım Pekiştirme Testi-2	100
Kazanım Pekiştirme Testi-3	101
Kavrama Testi-1	103
Kavrama Testi-2	106

4 - Cebir

DOĞRUSAL DENKLEMLER

Birinci Dereceden Bir Bilinmeyenli	
Denklemler	110
Koordinat Sistemi	111
Doğrusal İlişki	112
Doğrusal Denklemlerin Grafiği	114
Eğim	117
Alıştırma: Denklemler	119
Alıştırma: Sıralı İkiliiler	120
Alıştırma: Onur'un Odasının Planı	121
Alıştırma: Doğrusal İlişki	122
Alıştırma: Doğru Grafikleri	123
Alıştırma: Denklem - Grafik Eşleştirme	124
Alıştırma: Grafik Oluşturalım	125
Alıştırma: Doğru Grafikleri	126
Alıştırma: Grafiklerle Eğim	127
Alıştırma: Doğru Denkleminde Eğim	128
Kazanım Pekiştirme Testi-1	129
Kazanım Pekiştirme Testi-2	130
Kazanım Pekiştirme Testi-3	131
Kazanım Pekiştirme Testi-4	132
Kazanım Pekiştirme Testi-5	133

EŞİTSİZLİKLER

Birinci Dereceden Bir Bilinmeyenli	
Eşitsizlikler	134
Alıştırma: Eşitsizlik ve Sayı Doğrusu	137
Alıştırma: Çözelim	138
Kazanım Pekiştirme Testi	139
Kavrama Testi-1	140
Kavrama Testi-2	144

5 - Geometri ve Ölçme

ÜÇGENLER

Üçgende Kenarortay, Açıortay ve Yükseklik	148
Üçgenin Kenar Uzunlukları Arasındaki İlişkiler	150
Üçgende Kenar - Açılış İlişkisi	151
Üçgen Çizimleri	152
Pisagor Bağlantısı	154
Alıştırma: Kenarortay, Açıortay, Yükseklik	156
Alıştırma: Üçgen Eşitsizliği	157
Alıştırma: Bilinmeyen Kenar	158
Alıştırma: Açılış - Kenar	159
Alıştırma: Üçgen Çizimi	160
Alıştırma: Çözelim	161
Kazanım Pekiştirme Testi-1	162
Kazanım Pekiştirme Testi-2	163
Kazanım Pekiştirme Testi-3	164

EŞLİK VE BENZERLİK

Çokgenlerin Eşliği	166
Çokgenlerin Benzerliği	166
Alıştırma: Eş veya Benzer	172
Alıştırma: Çözelim	173
Kazanım Pekiştirme Testi	175
Kavrama Testi-1	177
Kavrama Testi-2	181

6 - Geometri ve Ölçme

DÖNÜŞÜM GEOMETRİSİ

Öteleme	186
Yansıma	188
Öteleme ve Yansıma	190
Alıştırma: Öteleyelim	192
Alıştırma: Öteleme	193
Alıştırma: Yansıtım	194
Alıştırma: Yansıma	195
Alıştırma: Öteleme ve Yansıma	196
Kazanım Pekiştirme Testi-1	197
Kazanım Pekiştirme Testi-2	198
Kazanım Pekiştirme Testi-3	199

GEOMETRİK CİSİMLER

Dik Prizmalar	200
Dik Dairesel Silindir	201
Dik Piramit	204
Dik Koni	205
Alıştırma: Prizma Çizelim	206
Alıştırma: Birleştirelim	207
Alıştırma: Alan Bulalım	208
Alıştırma: Hacim Problemleri	209
Alıştırma: Çözelim	210
Alıştırma: Yarım ve Çeyrek Silindireler	211
Alıştırma: Piramit Çizelim	212
Alıştırma: Koni Açınımları	213
Kazanım Pekiştirme Testi-1	214
Kazanım Pekiştirme Testi-2	215
Kazanım Pekiştirme Testi-3	216
Kazanım Pekiştirme Testi-4	217
Kavrama Testi-1	218
Kavrama Testi-2	223

Yanıt Anahtarı

Yanıt Anahtarı	227

1. BÖLÜM: ÇARPANLAR VE KATLAR

- M.8.1.1.1.** Verilen pozitif tam sayıların pozitif tam sayı çarpanlarını bulur, pozitif tam sayıların pozitif tam sayı çarpanlarını üslü ifadelerin çarpımı şeklinde yazar.
- M.8.1.1.2.** İki doğal sayının en büyük ortak bölenini (EBOB) ve en küçük ortak katını (EKOK) hesaplar, ilgili problemleri çözer.
- M.8.1.1.3.** Verilen iki doğal sayının aralarında asal olup olmadığını belirler.

2. BÖLÜM: ÜSLÜ İFADELER

- M.8.1.2.1.** Tam sayıların, tam sayı kuvvetlerini hesaplar.
- M.8.1.2.2.** Üslü ifadelerle ilgili temel kuralları anlar, birbirine denk ifadeler oluşturur.
- M.8.1.2.3.** Sayıların ondalık gösterimlerini 10'un tam sayı kuvvetlerini kullanarak çözümler.
- M.8.1.2.4.** Verilen bir sayıyı 10'un farklı tam sayı kuvvetlerini kullanarak ifade eder.
- M.8.1.2.5.** Çok büyük ve çok küçük sayıları bilimsel gösterimle ifade eder ve karşılaştırır.

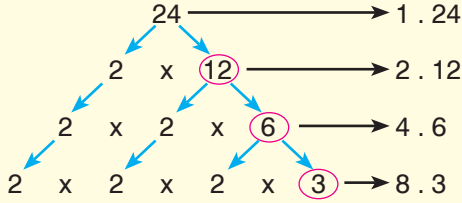

POZİTİF TAM SAYILARIN ÇARPANLARI

Her pozitif tam sayı, iki doğal sayının çarpımı olarak yazılabilir. Bu iki doğal sayıdan her birine o sayının **çarpanı** denir. Bir sayının çarpanı aynı zamanda o sayının kalansız bölenidir.

24 sayısının çarpanlarını çarpan ağacı oluşturarak bulalım.

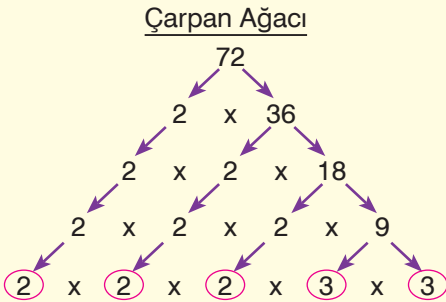
- Yukarıdaki çarpan ağacına göre 24'ün çarpanları 1, 2, 3, 4, 6, 8, 12 ve 24'tür.
- 24 sayısının sekiz tane pozitif çarpanı vardır. Bu çarpanların her biri 24'ü kalansız böler.

Pozitif Tam Sayıların Asal Çarpanları

Pozitif bir tam sayıyı asal çarpanlarına ayırmak için "asal çarpan algoritması" yöntemi kullanılır. Bu yöntemde pozitif tam sayı, en küçük asal sayıdan başlanarak sürekli asal sayılara bölünür. Bölüm 1 olana kadar bölme işlemi devam ettirilir.

1'den büyük, 1 ve kendisinden başka sayma sayısı böleni olmayan doğal sayılara **asal sayılar** denir. $A = \{2, 3, 5, 7, 11, 13, \dots\}$ kümesine asal sayılar kümesi denir. Asal sayılar kümesinde 2'den başka çift doğal sayı yoktur.

72 sayısını asal çarpanlarına ayıralım.

Asal Çarpan Algoritması

72	2	$(72 \div 2 = 36)$
36	2	$(36 \div 2 = 18)$
18	2	$(18 \div 2 = 9)$
9	3	$(9 \div 3 = 3)$
3	3	$(3 \div 3 = 1)$
1		

- 72 sayısının asal çarpanları 2 ve 3'tür.
- 72 sayısının asal çarpanlarının çarpımı biçiminde yazımı $72 = 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 3$ olur.
- 72 sayısının üslü ifadelerin çarpımı biçiminde yazımı $72 = 2^3 \cdot 3^2$ olur.

Örnek

60 sayısını asal sayıların çarpımı biçiminde yazın.

Çözüm:	60	2	• 60 sayısının asal çarpanları 2, 3 ve 5 olur.
	30	2	• 60 sayısının asal sayıların çarpımı biçiminde yazımı
	15	3	$60 = 2 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 5 = 2^2 \cdot 3 \cdot 5$ olur.
	5	5	
	1		

EN BÜYÜK ORTAK BÖLEN

İki veya daha fazla doğal sayının (sıfırdan farklı) ortak bölenlerinin en büyüğüne **en büyük ortak bölen** denir. Kısaca "EBOB" biçiminde yazılır.

18 ve 24 sayılarının en büyük ortak bölenini bulalım.

1. yol : 18 ve 24 sayılarının bölenlerini yazalım.

18'in bölenleri : ①, ②, ③, ⑥, 9, 18

24'ün bölenleri : ①, ②, ③, 4, ⑥, 8, 12, 24

18 ve 24'ün ortak bölenleri : 1, 2, 3, 6 olup ortak bölenlerinin en büyüğü 6'dır.

2. yol : 18 ve 24 sayılarının en büyük ortak bölenini asal çarpan algoritması kullanarak bulalım.

Bu yöntemde sayılar en küçük asal sayıdan başlanarak bölünür, her iki sayıyı birlikte bölen asal sayılar işaretlenir. İşaretlenen asal sayıların çarpımı EBOB'u verir.

18	24	②	→ 18 ve 24 sayılarını bölüyor.
9	12	2	
9	6	2	
9	3	③	→ 9 ve 3 sayılarını bölüyor.
3	1	3	
1			

$$\text{EBOB}(18, 24) = 2 \cdot 3 = 6$$

Örnek

36 ve 60 sayılarının en büyük ortak böleni kaçtır?

Çözüm: 36 60 ② → 36 ve 60 sayılarını bölüyor.

18 30 ② → 18 ve 30 sayılarını bölüyor.

9 15 ③ → 9 ve 15 sayılarını bölüyor.

3 5 3

1 5 5

1

$$\begin{aligned} \text{EBOB}(36, 60) &= 2 \cdot 2 \cdot 3 \\ &= 12 \end{aligned}$$

Örnek

48 m ve 56 m uzunluğundaki iki ayrı kumaş, eşit uzunlukta ve en büyük parçalara bölünecektir. Her bir parça kumaşın uzunluğu en fazla kaç metre olmalıdır?

Çözüm: 48 ve 56 sayılarını bölen en büyük sayı bulunur.

48 56 ② EBOB(48, 56) = 2 · 2 · 2 = 8

24 28 ② Her bir parçanın uzunluğu 8 m olmalıdır.

12 14 ②

6 7 2

3 7 3

1 7 7

1

Örnek

20 litrelik ve 28 litrelik iki farklı yağ birbiriyle karıştırılmadan ve hiç artmayacak şekilde eşit hacimli kaplara konulacaktır.

- a) Kapların hacmi en fazla kaç litre olmalıdır?
b) Bu iş için en az kaç tane kap gereklidir?

Çözüm: Verilen yağların en büyük ve eşit hacimli kaplara konulması isteniyor. Bu durumda 20 ve 28 sayılarının EBOB'ları bulunur.

$$\begin{array}{r|l} 20 & 28 & 2 \\ 10 & 14 & 2 \\ 5 & 7 & 5 \\ 1 & 7 & 7 \\ & 1 & 1 \end{array} \quad \text{EBOB}(20, 28) = 2 \cdot 2 = 4$$

$$\text{a) Her bir kap 4 litrelik olmalıdır.}$$

$$\text{b) } (20 \div 4) + (28 \div 4) = 5 + 7 = 12 \text{ kap gereklidir.}$$

EN KÜÇÜK ORTAK KAT

İki veya daha fazla doğal sayının (sıfırdan farklı) ortak katlarının en küçüğüne **en küçük ortak kat** denir. Kısaca "EKOK" biçiminde yazılır.

12 ve 18 sayılarının en küçük ortak katını bulalım.

1. yol : 12 ve 18 sayılarının katlarını yazalım.

12'nin katları : 12, 24, 36, 48, 60, 72, 84, 96, 108, 120, 132, 144, 156, 168, 180, 192, ...

18'in katları : 18, 36, 54, 72, 90, 108, 126, 144, 162, 180, 198, ...

12 ve 18'in ortak katları : 36, 72, 108, 144, 180, ... olup ortak katlarının en küçüğü 36'dır.

2. yol : 12 ve 18 sayılarının en küçük ortak katını asal çarpanlar algoritması kullanarak bulalım.

Bu yöntemde sayılar en küçük asal sayıdan başlanarak bölünür, bulunan bütün asal sayıların çarpımı EKOK'u verir.

$$\begin{array}{r|l} 12 & 18 & 2 \\ 6 & 9 & 2 \\ 3 & 9 & 3 \\ 1 & 3 & 3 \\ & 1 & 1 \end{array} \quad \text{EKOK}(12, 18) = 2 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 3 = 2^2 \cdot 3^2 = 36$$

Örnek

Aynı hastanede çalışan iki doktordan biri 8 günde bir, diğeri ise 10 günde bir nöbet tutmaktadır. Bu iki doktor aynı gün nöbet tuttuktan kaç gün sonra tekrar birlikte nöbet tutar?

Çözüm: 8 ve 10 sayılarının EKOK'u bulunmalıdır.

$$\begin{array}{r|l} 8 & 10 & 2 \\ 4 & 5 & 2 \\ 2 & 5 & 2 \\ 1 & 5 & 5 \\ & 1 & 1 \end{array} \quad \text{EKOK}(8, 10) = 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 5 = 2^3 \cdot 5 = 40$$

Doktorlar 40 gün sonra tekrar birlikte nöbet tutarlar.

Örnek

EBOB ve EKOK'ların çarpımı 600 olan iki sayıdan biri 30 ise diğer sayı kaçtır?

Çözüm: Sayılardan biri A olsun.

$$EBOB(A, 30) \cdot EKOK(A, 30) = A \cdot 30$$

$$600 = A \cdot 30$$

$$A = 600 \div 30 = 20$$

A ve B sıfırdan farklı iki doğal sayı olmak üzere

$$A \cdot B = EKOK(A, B) \cdot EBOB(A, B)'dir.$$

Örnek

Bir çiçekçi, dükkânındaki karanfilleri onarlı ve on beşerli demetler yaptığında her seferinde 2 karanfil artıyor. Dükkânındaki karanfillerin sayısı 80 ile 100 arasında olduğuna göre tüm karanfillerin sayısı kaçtır?

Çözüm: 10 ve 15 sayılarının EKOK'u ve EKOK'un 80 ile 100 arasındaki katı bulunur. Bulunan sayıya artan karanfillerin sayısı eklenir.

$$10 \quad 15 \quad | \quad 2 \quad EKOK(10, 15) = 2 \cdot 3 \cdot 5 = 30$$

$$5 \quad 15 \quad | \quad 3 \quad 30'un 80 ile 100 arasındaki katı 30 \cdot 3 = 90'dır.$$

$$5 \quad 5 \quad | \quad 5 \quad \text{Tüm karanfillerin sayısı } 90 + 2 = 92'dir.$$

$$1 \quad 1$$

ARALARINDA ASAL SAYILAR

1'den başka ortak bölüneni olmayan sayılara **aralarında asal sayılar** denir.

- 8 ve 15 sayılarının aralarında asal olup olmadığını belirleyelim.

8 sayısının bölenleri: ①, 2, 4, 8

15 sayısının bölenleri: ①, 3, 5, 15

Her iki sayıyı da 1'den başka ortak bölen sayı yoktur. O hâlde 8 ve 15 aralarında asal sayılardır.

Aralarında asal olan sayılar, asal sayı olmak zorunda değildir.

- 9 ve 21 sayılarının aralarında asal olup olmadığını belirleyelim.

9 sayısının bölenleri: ①, ③, 9

21 sayısının bölenleri: ①, ③, 7, 21

9 ve 21 sayılarının ortak bölenleri 1 ve 3'tür. O hâlde 9 ve 21 aralarında asal değildir.

Örnek

Ardışık iki doğal sayının EBOB'u ile EKOK'unun toplamı 111 ise bu sayıların toplamı kaçtır?

Çözüm: Ardışık iki sayı, daima aralarında asaldır. Buna göre bu iki sayının EBOB'u 1'dir.

$$EBOB(A, B) + EKOK(A, B) = 111$$

$$1 + EKOK(A, B) = 111$$

$$EKOK(A, B) = 110 \text{ bulunur.}$$

Aralarında asal olan iki sayının EKOK'u bu sayıların çarpımına eşittir, EBOB'u ise 1'dir.

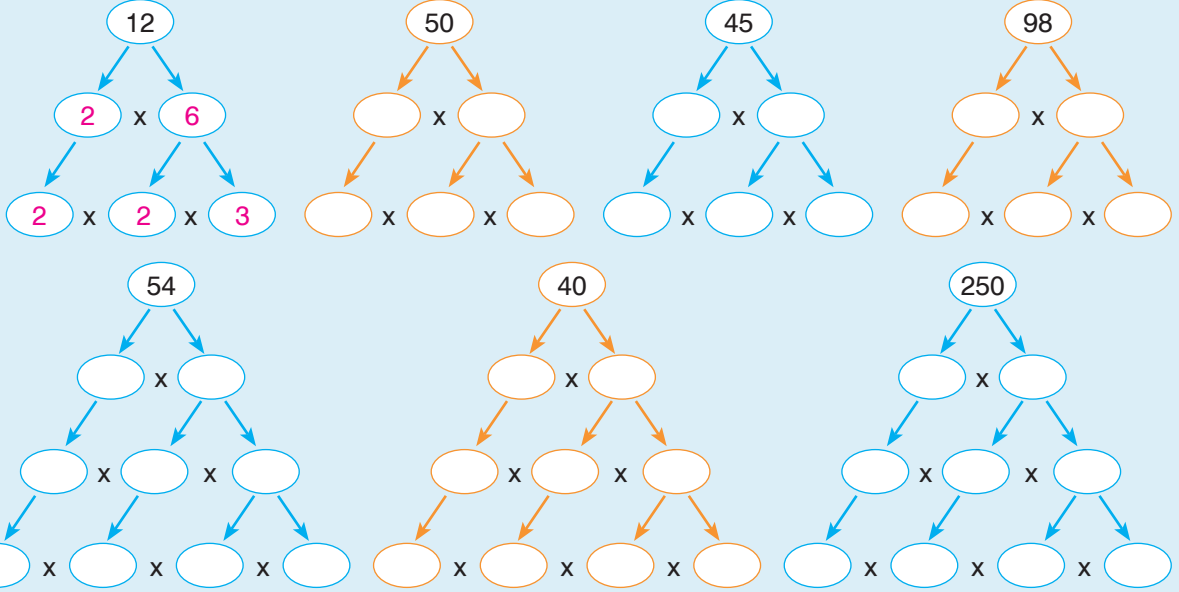
Aralarında asal olan iki sayının EKOK'u bu sayıların çarpımına eşit olduğundan $A \cdot B = 110$ olmalıdır.

A ve B ardışık iki sayı olduğundan $A = 10$ ve $B = 11$ bulunur.

Buna göre $A + B = 10 + 11 = 21$ 'dir.

● ● Aıştırma: Asal arpanlar

A Verilen sayıların çarpanlarına göre çarpan ağaçlarını tamamlayın.

B Verilen sayıların asal çarpanlarını bulun ve verilen sayıları üslü ifade veya üslü ifadelerin çarpımı şeklinde yazın.

108	2	144	500	81	48
54	2				
27	3				
9	3				
3	3				
1					
108 = $2^2 \cdot 3^3$	144 = ...	500 = ...	81 = ...	48 = ...	
36	64	180	100	450	
36 = ...	64 = ...	180 = ...	100 = ...	450 = ...	

Çarpanlar ve Katlar

Kazanım M.8.1.1.1 : Verilen pozitif tam sayıların pozitif tam sayı çarpanlarını bulur, pozitif tam sayıların pozitif tam sayı çarpanlarını üslü ifadelerin çarpımı şeklinde yazar.

Aşağıda verilen sayı gruplarının EBOB ve EKOK'larını bulun.

12	18	②
6	9	2
3	9	③
1	3	3
	1	

EBOB (12, 18) = $2 \cdot 3 = 6$
 EKOK (12, 18) = $2^2 \cdot 3^2 = 36$

15	20

EBOB (15, 20) = ...
 EKOK (15, 20) = ...

12	16

EBOB (12, 16) = ...
 EKOK (12, 16) = ...

24	36

EBOB (24, 36) = ...
 EKOK (24, 36) = ...

30	45

EBOB (30, 45) = ...
 EKOK (30, 45) = ...

16	24

EBOB (16, 24) = ...
 EKOK (16, 24) = ...

15	20

EBOB (15, 20) = ...
 EKOK (15, 20) = ...

20	30

EBOB (20, 30) = ...
 EKOK (20, 30) = ...

36	48

EBOB (36, 48) = ...
 EKOK (36, 48) = ...

60	90

EBOB (60, 90) = ...
 EKOK (60, 90) = ...

27	81

EBOB (27, 81) = ...
 EKOK (27, 81) = ...

16	20

EBOB (16, 20) = ...
 EKOK (16, 20) = ...

Çarpanlar ve Katlar

Kazanım M.8.1.1.2 : İki doğal sayının en büyük ortak bölenini (EBOB) ve en küçük ortak katını (EKOK) hesaplar, ilgili problemleri çözer.

1. Burcu hasta olduğu için kullandığı iki hapı 8 ve 10 saat arayla almaktadır. Hapları birlikte aldıktan kaç saat sonra iki hapı tekrar birlikte alır?

$$\begin{array}{r|l} \text{Çözüm:} & \begin{array}{l} 8 \quad 10 \quad 2 \\ 4 \quad 5 \quad 2 \\ 2 \quad 5 \quad 2 \\ 1 \quad 5 \quad 5 \\ 1 \end{array} \end{array}$$

$$\text{EKOK}(8, 10) = 2^3 \cdot 5 = 40$$

Bulduğumuz EKOK, hapların kaç saatte bir tekrar birlikte alındığına karşılık gelir. İki hap birlikte alındıktan 40 saat sonra tekrar birlikte alınır.

2. Bir fabrikada 30 dk ve 45 dk aralıklarla çalan iki zil vardır.
a) Bu iki zil aynı anda çaldıktan en az kaç dakika sonra tekrar aynı anda çalar?

- b) Bu iki zil saat 09.30'da aynı anda çaldıktan sonra ilk kez saat kaçta tekrar birlikte çalar?

3. Bir gruptaki izciler 12'şerli ve 15'erli sıra olduğunda her seferinde 2 izci sıranın dışında kalıyor.

a) Bu gruptaki izci sayısı en az kaçtır?

b) Gruptaki izci sayısı 100'den fazla ise bu sayı en az kaçtır?

4. 75 m ve 60 m uzunluğundaki iki ayrı top kumaş her bir parça eşit uzunlukta olacak şekilde kesiliyor.

Bu işlem sonunda en az kaç parça kumaş elde edilir?

5. Esin'in elinde 500 tane oyun kartı vardır. Esin'in en az kaç oyun kartı daha olsaydı kartlarını 24'erli ve 42'şerli gruplayabilirdi?

6. İki çuvalda sırasıyla 32 kg ve 40 kg un bulunmaktadır. Bu unlar birbirine karıştırılmadan ve hiç artmayacak şekilde en büyük ölçüdeki poşetlere konulacaktır.

a) Kullanılacak poşetler kaç kilogramlık olmalıdır?

b) Bu iş için kaç poşet gereklidir?

7. Boyu 180 m ve eni 150 m olan dikdörtgen şeklindeki bir bahçenin etrafına eşit aralıklarla (köşelere de konulmak üzere) ağaç dikilecektir.

Bu iş için en az kaç ağaç gereklidir?

8. 168 ve 93 sayıları en büyük hangi doğal sayıya bölünürse her iki sayının kalanı da 3 olur?

9. 20 ve 24 sayılarına bölündüğünde her defasında 5 kalanını veren en küçük doğal sayı kaçtır?

Çarpanlar ve Katlar

Kazanım M.8.1.1.2 : İki doğal sayının en büyük ortak bölenini (EBOB) ve en küçük ortak katını (EKOK) hesaplar, ilgili problemleri çözer.

● ● Alıştırma: Aralarında Asallar

A Aşağıdaki ifadeleri doğru veya yanlış olarak değerlendirin.

1. Aralarında asal olan sayılardan en az biri asal sayı olmalıdır.
2. Aralarında asal olan sayıların 1'den başka ortak pozitif tam sayı böleni yoktur.
3. 1 sayısı, her pozitif tam sayı ile aralarında asaldır.
4. Birbirinden farklı asal sayılar her zaman aralarında asaldır.
5. Sıfırdan farklı ardışık iki doğal sayı aralarında asal olmayabilir.

D	Y
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

B Aşağıdaki sayı gruplarından aralarında asal olanları "+", olmayanları "-" ile işaretleyin.

9 ile 16	☐	7 ile 20	☐	13 ile 14	☐	51 ile 90	☐
7 ile 10	☐	2 ile 5	☐	16 ile 20	☐	13 ile 17	☐
8 ile 12	☐	9 ile 11	☐	27 ile 30	☐	25 ile 24	☐
3 ile 5	☐	15 ile 20	☐	42 ile 71	☐	38 ile 40	☐
14 ile 15	☐	9 ile 25	☐	35 ile 24	☐	101 ile 102	☐
1 ile 20	☐	68 ile 84	☐	49 ile 70	☐	24 ile 27	☐
11 ile 22	☐	33 ile 96	☐	11 ile 44	☐	38 ile 40	☐
15 ile 18	☐	35 ile 64	☐	17 ile 38	☐	16 ile 81	☐
23 ile 24	☐	75 ile 128	☐	41 ile 56	☐	25 ile 36	☐
10 ile 27	☐	73 ile 81	☐	91 ile 72	☐	48 ile 32	☐

C Aşağıdaki soruları yanıtlayın.

a) 3A ve 4A iki basamaklı sayıları aralarında asaldır. Buna göre A yerine kaç farklı rakam yazılabilir?

b) 6 ve iki basamaklı 1A sayısı aralarında asaldır. Buna göre A yerine kaç farklı rakam yazılabilir?

Çarpanlar ve Katlar

Kazanım M.8.1.1.3 : Verilen iki doğal sayının aralarında asal olup olmadığını belirler.

Asal Çarpanlar

1. 60 sayısının asal çarpanları toplamı kaçtır?

- A) 5   B) 7   C) 8   D) 10

2. 500 sayısının kaç tane asal çarpanı vardır?

- A) 2   B) 3   C) 4   D) 5

3. x, y ve z pozitif tam sayıdır.

✓ $350 = 2^x \cdot 5^y \cdot 7^z$ olduğuna göre x + y + z toplamı kaçtır?

- A) 3   B) 4   C) 5   D) 6

4. x, y ve z pozitif tam sayıdır.

$240 = 2^x \cdot 3^y \cdot 5^z$ olduğuna göre x + y - z toplamı kaçtır?

- A) 4   B) 5   C) 6   D) 7

5. $720 = 2^{k+1} \cdot 3^{m-1} \cdot 5^n$ eşitliğine göre k.m.n kaçtır?

- A) 8   B) 9   C) 12   D) 18

EBOB - EKOK

6.

$$\begin{array}{r|l} A & 18 \\ \hline - & \\ \hline & 0 \end{array} \quad \begin{array}{r|l} A & 30 \\ \hline - & \\ \hline & 0 \end{array}$$

Yukarıda verilenlere göre A sayısının alabileceği en küçük değer kaçtır?

- A) 180   B) 150   C) 120   D) 90

7. 20 ve 22 sayılarına tam bölünebilen en küçük doğal sayı kaçtır?

- A) 220   B) 200   C) 120   D) 110

8. 144 ve 168 sayılarını tam bölen en büyük doğal sayı kaçtır?

- A) 24   B) 12   C) 8   D) 4

9. 146 sayısından en az kaç çıkarılmalıdır ki kalan sayı 16 ve 18 ile tam bölünebilsin?

- ✓ A) 0   B) 1   C) 2   D) 3

10. EBOB (x, 180) = 30 ve

EKOK (x, 180) = 900 olduğuna göre x kaçtır?

- A) 90   B) 120   C) 150   D) 210

EBOB - EKOK Problemleri

1. Bir çiftlikteki koyunlar beşerli veya on birerli sayıldığında her seferinde 2 koyun artıyor. Çiftlikteki koyun sayısının 150'den fazla olduğu bilindiğine göre koyun sayısı en az kaçtır?
A) 155 B) 157 C) 165 D) 167
2. İki sayının EBOB'u 1, EKOK'u 30'dur. **✓** Bu sayıların toplamı en az kaçtır?
A) 11 B) 13 C) 17 D) 31
3. Bir pastanedeki 98 adet çikolatalı kurabiye ile 154 adet elmalı kurabiye, çeşitler birbirine karıştırılmadan ve hiç artmayacak şekilde kutulara konulacaktır. Aynı sayıda kurabiye alan en az kaç kutuya ihtiyaç vardır?
A) 22 B) 18 C) 16 D) 11
4. Uzunlukları 12 m ve 16 m olan üç demir çubuk her biri eşit uzunlukta olan parçalara ayrılacaktır. Buna göre en az kaç parça elde edilir?
A) 6 B) 7 C) 10 D) 14
5. İki hemşire sırasıyla 12 ve 15 günde bir nöbet tutmaktadır. Aynı gün nöbet tuttuktan en az kaç gün sonra tekrar birlikte nöbet tutarlar?
A) 36 B) 48 C) 54 D) 60

Aralarında Asal Sayılar

6. Aşağıdaki sayı çiftlerinden hangisi aralarında asal değildir?
A) 76 ile 95 B) 33 ile 65
C) 55 ile 39 D) 85 ile 91
7. **✓** 10 sayısı, kendisinden küçük kaç tane doğal sayı ile aralarında asaldır?
A) 3 B) 4 C) 5 D) 6
8. A ve 45 aralarında asal sayılar olduğuna göre A sayısı aşağıdakilerden hangisi olabilir?
A) 54 B) 60 C) 74 D) 80
9. Aralarında asal iki sayıdan biri 77 ise diğeri aşağıdakilerden hangisi olamaz?
A) 50 B) 45 C) 40 D) 35
10. Aşağıdaki sayı çiftlerinden hangisi aralarında asaldır?
A) 15 ile 24 B) 16 ile 30
C) 20 ile 21 D) 18 ile 26